

בס"ד. שיחת ש"פ פינחס, י"ד תמוז, ה'תשכ"ז.

בלתי מוגה

א. דובר בהתוועדות הקודמת¹ אודות ההתוועדות של חג הגאולה י"ב תמוז בשנת ה'ש"ת² — התוועדות י"ב תמוז הראשונה לאחר שבעל הגאולה בא להשתקע בארצות-הברית — שאז היתה הקביעות כמו בשנה זו, שיי"ב-י"ג תמוז היו ביום חמישי וביום ועש"ק פ' פינחס.

ובהמשך לזה ישנה גם שיחת ש"פ פינחס בסעודת היום (כפי שנדפסה בספר השיחות קיץ ה'ש"ת³), ובתחילתה מדבר בעל הגאולה אודות לידתו (בשנת תר"מ) בזמן שבו קורין בתורה פרשת פינחס, באמרו:

פרשת השבוע שקורין בתורה בשבוע שבו נולד יהודי ויוצא לאויר העולם, יש לה שייכות מסויימת לסדר החיים והמאורעות של אדם זה. וממשיך: אני נולדתי ביום ב' פרשת פינחס⁴. ורובא דרובא של המאורעות שאירעו עמי ובסביבתי כו', מרומזים בהעלם ובגילוי בפרשת פינחס.

עד כאן דברי בעל הגאולה.

ב. אינני יודע אם כבר התכוננו בענין זה, אבל בכל אופן, כיון שמלאו ארבעים שנה לגאולה מהמאסר (תרפ"ז — תשכ"ז),

— והרי ידוע שכללות ענין המאסר הוא בדוגמת "הזית" כשכותשין אותו מוציא שמנו⁵, ובפרט שזה הי' המאסר השביעי שלו⁶, והיינו, שהעילוי שבענין המאסר ("מוציא שמנו") הוא באופן שיש בו השלימות ד"היקף" שלם, בדוגמת השלימות דשבעת ימי ההיקף (כמבואר בכ"מ⁸), על יסוד תשובת הרשב"א הידועה⁹ —

שאו "קאי איניש אדעתי דרבי"¹⁰, ש"עומד על סוף דעתו של רבו

(1) שיחת י"ב תמוז בתחלתה (לעיל ע' 154 ואילך).
 (2) סה"ש קיץ ה'ש"ת ע' 155 ואילך.
 (3) ע' 158 ואילך.
 (4) ראה לקו"ש ח"ח ע' 318 הערה 3.
 (5) ראה מנחות נג, ב. שמור"ד פל"ו, א.
 (6) סה"ש תורת שלום ע' 26.
 (7) ראה אג"ק שלו ח"ג ריש ע' פ. וש"נ.
 (8) ד"ה ויהי ביום השמיני תרע"ח, תש"ד,
 תש"ה (סה"מ תרע"ח ע' רסט ואילך; תש"ד ע' 188 ואילך; תש"ה ע' 167 ואילך).
 (9) ח"א ס"ט.
 (10) ע"ז ה, ריש ע"ב.

וחכמת משנתו"¹¹ — הרי זה הזמן המתאים להתבונן בענין זה, ולמצוא הרמז על דברי ימי חייו בפרשת השבוע שבו נולד בעל הגאולה¹², ובפרט בחלק הפרשה השייך ליום ב', משני עד שלישי, ע"פ תקנת רבינו הזקן¹³ ללמוד בכל יום חלק הפרשה השייך במיוחד ליום זה.

ג. ובהקדם המדובר לעיל¹⁴, שהעילוי דארבעים שנה, שאז "קאי איניש אדעתי דרבי", הוא גם בנוגע לענינים שעדיין לא עברו ארבעים שנה מאז שאירעו.

וכמובן מהפרשה שממנה למדים ענין זה¹⁵: "ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות גו' עד היום הזה", לאחר ש"ואולך אתכם ארבעים שנה גו'", "שאין אדם עומד על סוף דעתו של רבו וחכמת משנתו עד ארבעים שנה, ולפיכך לא הקפיד עליכם המקום עד היום הזה, אבל מכאן ואילך יקפיד, לפיכך, ושמרתם את דברי הברית הזאת וגו'"¹⁶ — והרי מובן, ש"מכאן ואילך יקפיד" גם על המצוות שעדיין לא עברו ארבעים שנה מאז שנצטוו עליהם.

ועכצ"ל, שכיון ש"קאי אדעתי דרבי" בנוגע לענין אחד שכבר עברו ארבעים שנה מאז שאירע, הרי זה פועל גם על שאר הענינים שעדיין לא עברו ארבעים שנה מאז שאירעו, שע"י היגיעה בהם, יכולים להגיע לעומק הדברים.

ועד"ז בנדו"ד, שהענין ד"קאי איניש אדעתי דרבי" יכול להיות גם בנוגע לדברי בעל הגאולה בש"פ פינחס ה'ש"ת (אף שעדיין לא עברו ארבעים שנה מאז), שדברי ימי חייו מרומזים בפרשת היום שבו נולד — אפילו בנוגע לענינים שמרומזים בהעלם, ועאכו"כ בנוגע לענינים שנראים בגלוי, ללא צורך ביגיעה כלל.

ד. ולכל לראש יש להתעכב על שמו של בעל הגאולה — ע"פ מ"ש רבינו הזקן בשער היחוד והאמונה¹⁶, ש"שמו אשר יקראו לו בלה"ק הוא כלי לחיות כו'", וכידוע תורת המגיד¹⁷ על הפסוק¹⁸ "וכל אשר יקרא לו האדם נפש חי' הוא שמו", שהשם מורה על תוכן ענינו של הדבר שנקרא בשם זה.

165 ואילך). וש"נ.

15) תבוא שם, ג"ד.

16) בתחלתו.

17) אור"ת בתחלתו ד, סע"ב ואילך.

18) בראשית ב, יט.

11) פרש"י תבוא כט, ו.

12) ראה גם לקו"ש שבערה 4. ועוד.

13) סה"ש תש"ב ע' 29 (נעתק ב"היום

יום" ב חשון).

14) שיחת י"ב תמוז ס"ד ואילך (לעיל ע')

ובפרט בנוגע לשמות בני אדם — כידוע המבואר בכתבי האריז"ל¹⁹ שהשם שעולה בדעת האב והאם לקרוא להנולד, הוא השם המתאים לנשמה זו, וע"י האותיות דשם זה נמשכת חיות הנשמה כו'.

ואע"פ שקריאת השם בפועל היא בעת הברית-מילה, הרי ענינו של שם זה ישנו כבר בהעלם תיכף ומיד בעת הלידה.

וכיון שהשם הו"ע עיקרי באדם, הרי בודאי ששמו של בעל הגאולה צריך להיות נרמז בפרשת היום שבו נולד, יותר משאר הענינים שהם טפלים לגבי ענין עיקרי זה.

ה. ובכך:

בשיעור חומש (א' מג' שיעורי חת"ת) של יום ב' דפרשת פינחס, משני עד שלישי — נתפרש שמו הראשון (התחלת ועיקר השם) של בעל הגאולה: "בני יוסף למשפחותם מנשה ואפרים וגו'"²⁰, ובסיום הפרשה: "אלה בני יוסף למשפחותם"²¹.

ויש להוסיף בהדגשת הענין:

לכאורה לא הוצרך הכתוב לומר "בני יוסף למשפחותם" — שהרי מונה את משפחות מנשה ואפרים בתור ב' שבטים בפני עצמם (כדי להשלים את המנין די"ב שבטים, כיון ששבט לוי לא נמנה יחד עם כל השבטים, אלא נמנה בפני עצמו), ולכן לא הוצרך הכתוב להזכיר שהם "בני יוסף", כשם שבנוגע לשאר השבטים לא הזכיר הכתוב שהם "בני יעקב".

[ומה שבכ"מ נאמר בכתוב "בני ישראל" — אין הכוונה שהם הבנים של יעקב שנקרא גם ישראל, שהרי לשון זה נאמר גם בנוגע לדורות שלאח"ז שאינם בניו של יעקב עצמו, אלא זהו השם של עם ישראל].

וכיון שנאמר בכתוב "אלה בני יוסף", אף שלכאורה אין הכרח בדבר — הרי מודגש בזה ביותר ענינו של יוסף.

ועפ"ז ניתוסף גם בהרמז ע"ד השייכות לבעל הגאולה — כיון שזהו שמו הראשון והעיקרי.

ו. וכמו"כ מרומז בכללות הפרשה שמו השני של בעל הגאולה: שם הפרשה — שמורה על תוכן כללות הפרשה, כנ"ל שהשם מורה על תוכנו של הדבר הנקרא בשם זה — הוא: פינחס.

(20) כו, כח.

(21) שם, לו.

(19) ראה שער הגלגולים שער כג. וראה

גם אג"ק ח"יב ע' שנה. וש"נ.

וידוע מ"ש בזהר פ' פינחס²², שחושבנא דפינחס כחושבנא דיצחק — שמו השני של בעל הגאולה.

ולהעיר, שאע"פ שזהר הוא מחלק הסוד והנסתר שבתורה, מ"מ, כיון שספר הזהר נדפס כבר, והכל יכולים ללמוד בו, הרי זה נחשב מהענינים שבגלוי.

ובפרט שענין זה משתקף גם בהלכה (כמדובר כמ"פ²³ שכל ענין בפנימיות התורה משתקף גם בנגלה דתורה ועד להלכה) — כפי שמצינו בנוגע לשמות גיטין, שיש לכתוב "פינחס" ביו"ד, כיון שזוהי הגימטריא ד"יצחק" (אף שבדיעבד, גם אם נכתב "פנחס" ללא יו"ד, הרי זה גט כשר)²⁴. ויש להוסיף בגודל הדיוק שבדבר — לא רק בכללות הענין, אלא גם בכל הפרטים:

איתא בזהר²⁵ שבפ' פינחס נאמר "פינחס" בתוספת יו"ד, משא"כ לפנ"ז נאמר "פנחס" [ולכן ההלכה בנוגע לשמות גיטין היא שאפשר לכתוב בב' אופנים: "פנחס" או "פינחס"], וכמבואר שם, שענין זה הוא לאחר שנאמר²⁶ "הנני נותן לו את בריתי שלום", כיון שענין הברית קשור עם ראש הגוי', שזהו"ע אות יו"ד.

ועפ"ז מודגש יותר הרמז בהשייכות של בעל הגאולה לפ' פינחס — שנולד בפרשה שבה נאמר "פינחס" בתוספת יו"ד (ולא כמו בפ' בלק שבה נאמר "פנחס", ללא יו"ד), שזה מתאים לחושבנא ד"יצחק", שמו השני של בעל הגאולה.

ז. ויש להוסיף גם בנוגע להרמז בפרשת השבוע, ובפרט בחלק הפרשה דיום שני, בשייכות למאורעות ימי חייו — ולדוגמא: הפסוק²⁷ "לא היו לו בנים כי אם בנות".

ח. וכמו"כ יש בפרשת השבוע רמז נוסף בשייכות לבעל הגאולה — בפסוק²⁸ "ביום השמיני עצרת תהי' לכם" (וכפי שיתבאר לקמן (סי"ז) פירוש רש"י על הפסוק):

היו"ט דשמיני-עצרת הוא כנגד יוסף — ע"פ המבואר בזהר²⁹ שג'

32. וראה גם שיחת ש"פ בלק, י"ד תמוז

תשט"ז סכ"ד (תו"מ ח"ז ע' 97). וש"נ.

26. כה, יב.

27. כו, לג.

28. כט, לה.

29. ח"ג פרשתנו רנו, ריש ע"ב.

22. ח"ג רלו, ב.

23. ראה גם לעיל ע' 126. וש"נ.

24. ראה בית שמואל הל' גיטין שמות

אנשים. שי למורה שם. ובטיב גיטין שם. ועוד.

25. ח"ג נו, ב. רכ, א. וראה מנחת שי ריש

פרשתנו. הובא בלק"ש ח"ח ע' 355 הערה

הרגלים הם כנגד ג' האבות: חג הפסח כנגד אברהם, כמ"ש³⁰ "לושי ועשי עוגות"; חג השבועות, זמן מ"ת, כנגד יצחק, שהרי "קול השופר" במ"ת הי' מהקין השמאלי דאילו של יצחק³¹; וחג הסוכות כנגד יעקב, כמ"ש³² "ויעקב נסע סוכותה"; ובהמשך לזה, הנה שמע"צ הוא כנגד יוסף³³.
 [וכאמור לעיל (ס"ו), שאע"פ שזהר שייך לחלק הנסתר שבתורה, הנה לאחרי שכבר נדפס כו', הרי זה שייך לענינים שבגלוי].
 זאת ועוד:

יו"ט זה נקרא ע"י אנשי כנסת הגדולה — לא בשם "חג", כמו חג הפסח, חג השבועות וחג הסוכות, אלא בשם "עצרת", כיון ששם זה מבטא את תוכנו של היו"ט, כי: השם "שמיני" — מורה על הקישור וההמשך לשבעת ימי חג הסוכות שלפניו; ואילו הענין המיוחד שבו נחלק יו"ט זה מהימים שלפניו הוא — "עצרת", מלשון עצור ("איינגעהאלטן"), שזהו תוכן ענין של מאסר, כלשון הכתוב בירמי³⁴: "עצור (מעוכב וכלוא, בבית הכלא) בחצר המטרה".

וכיון שהענין ד"עצרת" נאמר בנוגע ל"יום השמיני" שהוא היו"ט של יוסף — הרי זה רומז על ענין המאסר ("עצרת") של בעל הגאולה ששמו הראשון יוסף.

[ושייך³⁵ גם לשמו השני — "יצחק" — כי, "עצרת" הוא השם שבו נקרא חג השבועות בלשון חכמים (וכמבואר במדרשי חז"ל³⁶ דחג השבועות ושמיני עצרת (דבזה מדבר הכתוב) ענינם אחד), והרי חג השבועות הוא כנגד יצחק].

וכללות הענין בזה — שע"י המאסר ניתוסף אצלו עילוי גדול, כמובן מדברי בעל הגאולה עצמו (בשם אביו, כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע)³⁶ בנוגע למאסר של רבינו הזקן, שלאחרי פטרבורג הי' גילוי תורת החסידות באופן נעלה יותר, בדוגמת "הזית כשכותשין אותו מוציא שמנו" (כנ"ל ס"ב), וע"פ הידוע³⁷ בפירוש מארז"ל³⁸ "נפרעין מן האדם מדעתו ושלא מדעתו", הרי בדבריו אודות רבינו הזקן, פסק גם בנוגע לעצמו, שע"י המאסר ניתוסף אצלו עילוי גדול ביותר.

(35) ע"פ מענה כ"ק אדמו"ר שליט"א.

(36) תנחומא עה"פ (פרשתנו טו).

(37) ראה כתר שם טוב בהוספות סקי"ב

ואילך. וש"נ.

(38) אבות פ"ג מט"ז.

(30) וירא יח, ו.

(31) פדרר"א ספל"א.

(32) וישלח לג, יז.

(33) זח"א רח, ריש ע"ב.

(34) לג, א (ובפרש"י ומצו"צ).

ובפרט שמאסר זה — שהי' המאסר השביעי (כנ"ל ס"ב) — הי' חמור יותר מכל המאסרים שלפנ"ז, שהרי המאסרים שלפנ"ז היו לפני נשיאותו, וגם המאסר הששי שהי' כבר בעת נשיאותו, הי' לזמן קצר בלבד, ותיכף נתבטל, ואילו במאסר השביעי פסקו עליו גזר דין מות³⁹ [והרי זה חמור יותר אפילו מהמאסר של רבינו הזקן, ששם הי' עלול להיות ענין של היפך החיים, ואילו כאן הי' בפועל גזר דין מות], והנס הי' — שנתהפך הדבר מן הקצה אל הקצה, שזהו ע"ד העילוי ד"זדונות נעשו לו כזכיות"⁴⁰.

וכאמור — ענין זה מרומז בהיו"ט ד"שמיני עצרת", שזהו היו"ט של יוסף⁴¹.

ט. וענין זה מהוה גם הוראה לכאו"א,

— כמדובר כמ"פ⁴² שדבריו של נשיא ישראל אינם דברים בעלמא, אלא יש בהם הוראה, ובפרט בנדו"ד, שכ"ק מו"ח אדמו"ר אמר את הדברים ברבים, וגם צוה להדפיסם, וכמאמר הידוע של הצ"צ שדבר שבא בדפוס הוא לדורי דורות⁴³ —

לחפש ולמצוא בפרשת השבוע והיום שבו נולד, רמזים בשייכות אליו, שיכול ללמוד מהם הוראות בעבודת ה' — על יסוד תורת הבעש"ט⁴⁴ שכל דבר שיהודי רואה או שומע מהוה הוראה בעבודתו לקונו.

ובזה ניתוסף חידוש בתורת רבינו הזקן⁴⁵ על הפסוק⁴⁶ "מה' מצעדי גבר כוננו ודרכו יחפץ" — שההוראה היא לא רק בנוגע לעצמו, אלא זוהי גם שליחות בנוגע אל הזולת, שזהו כללות הענין ד"מצעדי גבר גו", שיוצא מעצמו כדי לפעול על הזולת, וגם בחלקו בעולם; ועז"נ "ודרכו יחפץ" — שיש לו נתינת-כח על זה מלמעלה, שהרי "אלמלי הקב"ה עוזרו אינו יכול לו"⁴⁷.

וענין זה שייך לכאו"א מישראל, שבכחו וביכלתו ללמוד מהפרשה בתורה שבה נולד בנוגע לעבודתו ושליחותו בעולם, ולימוד זה — נוסף

43) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ב ע' שפב.

44) ראה כתר שם טוב בהוספות סרכ"ג

ואילך. וש"נ (נעתק ב"היום יום" ט אייר).

45) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ה ע' קג

(נעתק ב"היום יום" י תמוז). וראה שם ח"ג

ע' תקסא (נעתק ב"היום יום" יד חשוון). ועוד.

46) תהלים לז, כג.

47) סוכה נב, ריש ע"ב. וש"נ.

39) ראה גם שיחת י"ב תמוז סמ"ג (לעיל

ע' 193). וש"נ.

40) יומא פו, ב.

41) לשלימות הענין — ראה גם לקמן

סי"ז, ובמאמר הב' ד"ה שאו ידיכם קודש פ"ג

(לעיל ע' 226).

42) ראה גם תו"מ חמ"ח ע' 369 הערה

23. וש"נ.

על מצות תלמוד תורה שמקיים ע"י עיונו בהפרשה — מהוה גם נתינת כח למלא את שליחותו כו'.

ויה"ר שיוסיפו לדייק בתיבות ואותיות של דברי הרב, באופן ש"קאי אדעתו דרבי", לעמוד "על סוף דעתו .. וחכמת משנתו", ובאופן שיומשך אצל כאו"א במחשבה דיבור ומעשה, ש"המעשה הוא העיקר"⁴⁸.

* * *

י. ביום הש"ק פ' פינחס שלאחרי הגאולה אמר כ"ק מו"ח אדמו"ר את המאמר ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות בפעם השני⁴⁹, שתוכנו כמו המאמר הראשון ד"ה זהו⁵⁰, אלא שהוא באריכות ובביאור יותר, מלבד הענינים החדשים שניתוספו במאמר השני על המאמר הראשון, שלכאורה גם בלעדס הי' מובן תוכן המאמר, אבל בפועל, ניתוסף על ידם עומק יותר בהבנת תוכן המאמר⁵¹.

ובהקדמה — שתוכן כללות ב' המאמרים מודגש בהתחלתם וסיומם, — כידוע שהעיקר הוא ההתחלה והסוף⁵², ובפרט בנוגע לענין הברכה, שהעיקר הוא ההתחלה והסוף, כפי שמצינו⁵³ בנוגע לנוסח הברכה, שהכלל "כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות לא יצא ידי חובתו"⁵⁴, הוא רק בנוגע להתחלת וסוף הברכה, משא"כ באמצע הברכה, שבזה יכול להיות שינוי הנוסח בהתאם לחילוקי המנהגים כו' —

בהתחלת המאמר — נוסח הברכה: "ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב" (ללא שם ומלכות, כמובן, שהרי אם הי' אומר בשם ומלכות, לא הי' יכול לומר זאת פעם נוספת, כמשנ"ת בהתוועדות הקודמת⁵⁵ שברכת הגומל מברכים רק פעם אחת על אותו נס),

ובסיום המאמר — בביאור הענין ד"גמלני טוב" (לאחרי הקדמת השאלה במאמר הב': "מהו טוב סתם .. שהוא טוב האמיתי המיוחד") — "אין טוב אלא תורה"⁵⁶, ומסיים בענין הנתינת כח מלמעלה "שיתחזק בעבודתו בתורה כו'", מבלי להתפעל מהמניעות ועיכובים כו'.

ונמצא, שתוכן כללות ב' המאמרים הוא — נתינת ברכות (לא רק

(48) אבות פ"א מ"ז.

ואילך.

(49) גרפס בסה"מ תרפ"ז ע' ריא ואילך.

(52) ראה גם לקו"ש ח"ל ע' 249. ועוד.

(50) ראה גם שיחת ש"פ פינחס, כ"א תמוז

(53) ראה שו"ע אדה"ז אר"ח רסנ"ט. וש"נ.

דאשתקד ס"ד ואילך (תו"מ חמ"ז ע' 228

(54) ברכות מ, ב.

(55) שיחת י"ב תמוז סכ"ד (לעיל ע' 173).

ואילך). וש"נ.

(56) אבות פ"ו מ"ג.

(51) שנאמר ב"ג תמוז — שם ע' רח

בקשה ותפלה), וכפי שאומרים בשפת האם ("מאמע לשון"): "ווינטשעניש", שזהו סגנון שאינו רגיל בשאר המאמרים.

יא. ובין הענינים שניתוספו במאמר השני על המאמר הראשון — שבסיום המאמר (כאמור לעיל שהעיקר הוא ההתחלה והסיום) מוסיף ברכה גם בנוגע ל"מחזיקי תורה"⁵⁷: "עץ חיים היא למחזיקים בה ותומכי' מאושר"⁵⁸, דגם מחזיקי תורה הם מאושרים ומבורכים בכל טוב" (שענין זה לא נזכר במאמר הראשון).

ולכאורה צריך להבין:

כיון שהמאמר הראשון נאמר ביום חול, ואילו המאמר השני נאמר ביום הש"ק — הי' מתאים יותר להזכיר את הענין ד"מחזיקי תורה", "תמכין לאורייתא"⁵⁹, במאמר הראשון שנאמר ביום חול, שזהו זמן העבודה של בעלי-עסקים שצריכים להיות "מחזיקי התורה", משא"כ ביום הש"ק, שאז צריכים בעלי-עסקים להוסיף בלימוד התורה ולהתפלל באריכות כו' יותר מאשר יושבי אוהל (כפס"ד השו"ע⁶⁰, והובא בחסידות⁶¹), כך, שענינם המיוחד בתור "תמכין לאורייתא" אינו מתבטא כ"כ ביום הש"ק, אלא עיקרו הוא בימות החול, ומהו הטעם שענין זה נזכר דוקא במאמר השני שנאמר ביום הש"ק?

יב. ויש לומר הביאור בזה בדרך אפשר:

אמרו רז"ל⁶² "שכר מצוה בהאי עלמא ליכא", אלא השכר יהי' לעתיד לבוא, "ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים"⁶³.

ועד"ז י"ל בנוגע לשכר של "מחזיקי תורה", "תומכי' מאושר" — שהזמן המתאים לזה הוא יום השבת:

כיון שבימות החול טרודים בעלי-העסקים בעניני העסק (וכפי שמבאר בב' המאמרים גודל הטירדא בנוגע לפרנסה כו'⁶⁴) — אין זה הזמן המתאים לקבל את ה"שכר",

ואדרבה: קבלת השכר בימות החול — בבחי' "עולמך (עולם הבא) תראה בחייך"⁶⁵ — תפריע להם ותבלבל אותם מעבודת ימי החול

61) ראה תניא אגה"ק ס"א. תו"א נח ט,

א ואילך. תו"מ חמ"א ע' 188 ואילך.

62) קידושין לט, ב. וש"נ.

63) תמיד בסופה.

64) ס"ע רח ואילך; ע' ריג.

65) ברכות יז, סע"א.

57) סה"מ שם ע' רטז.

58) משלי ג, יח.

59) זח"ג נג, ב.

60) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סר"צ ס"ה.

וש"נ.

בעניני העסק, שצריכים לעשותה באופן שיהי' "משאו ומתנו באמונה"⁶⁶, מבלי להיכשל ח"ו אפילו בדקדוק קל של דברי סופרים ומנהג ישראל ש"תורה הוא"⁶⁷,

אלא דוקא יום השבת, שאז אינם עסוקים בעניני העסק, הרי הוא הזמן המוכשר לקבלת השכר.

ולכן הענין ד"תומכי' מאושר, דגם מחזיקי תורה הם מאושרים ומבורכים בכל טוב" — נזכר (לא במאמר הראשון שנאמר ביום חול, אלא) דוקא במאמר השני שנאמר ביום הש"ק.

יג. ויש לקשר זה עם ענין שהזמן גרמא:

בחדשים האחרונים אירע מאורע נפלא⁶⁸ — שהי' ענין של נסיון כו', באופן של העלמות והסתרים למטה מטה ביותר, ותמורת זה נעשה מעמד ומצב ד"ארים נסי"⁶⁹, "כמו הנס על ההרים"⁷⁰, שגם "נס" כשלעצמו הו"ע של הרמה, ועאכו"כ "נס על ההרים", גילוי שלמעלה מסדר השתלשלות שאינו מלוכש בדרכי הטבע, והראי', שעד היום הזה עומדים "כל עמי הארץ" בהשתוממות, ואינם מבינים איך אירע דבר פלא כזה!

ובענין זה ישנה גם ההשתתפות של לומדי תורה⁷¹ — כדברי הגמרא⁷² "אילמלא דוד (שהי' עוסק בתורה) לא עשה יואב מלחמה" (זכותו של דוד עומדת לו ליואב במלחמותיו של דוד); ולאידך, "אילמלא יואב לא עסק דוד בתורה" — ע"ד ובדוגמת ההשתתפות של לומדי תורה ותומכי תורה, ישכר וזבולון, שההצלחה של זבולון בהמסחר ("שמח זבולון בצאתך", "הצלח בצאתך לסחורה"⁷³) היא בזכות תורתו של ישכר, ותורתו של ישכר נעשית ע"י התמיכה של זבולון, ש"משתכר ונותן לתוך פיו של ישכר"⁷⁴.

ועדיין איני יודע מי קודם למי — עד שמצינו בכתוב "שמח זבולון בצאתך וישכר באוהליך", ש"הקדים זבולון לישכר", "שתורתו של ישכר

66) יומא פו, א. וראה שבת לא, סע"א.

67) ראה תוד"ה נפסל — מנחות כ, ב.

68) מהרי"ל — הובא ברמ"א יו"ד סשע"ו ס"ד. הכתוב ישעי' ל, יז. וראה ב"ב רפ"ה. אוה"ת

מנהגים ישנים מדורא ע' 153. שו"ע אדה"ז

או"ח סוסק"פ. סתל"ב ס"א. סתנ"ב ס"ד.

70) בשלח ע' תרסה. שה"ש ע' כט.

71) ראה גם לעיל ע' 199.

72) סנהדרין מט, א (ובפרש"י).

73) ברכה לג, יח ובפרש"י.

74) פרש"י שם.

73) שו"ע אדה"ז

74) סתנ"ב ס"ד.

75) סתנ"ב ס"ד.

76) סתנ"ב ס"ד.

77) סתנ"ב ס"ד.

78) סתנ"ב ס"ד.

79) סתנ"ב ס"ד.

80) סתנ"ב ס"ד.

81) סתנ"ב ס"ד.

על ידי זבולון היתה⁷⁴ (אע"פ שההצלחה של זבולון בהמסחר היא בזכות תורתו של ישכר).

ומזה מובן גם שהיוצאים למלחמה קודמים ללומדי תורה (אף שנצחונם במלחמה הוא בזכות התורה) — במכ"ש וק"ו מקדימת תומכי תורה:

ככל שתגדל מעלתם של תומכי תורה מצד גודל המעלה שבמצות הצדקה, שכיון ש"נותן מיגיע כפיו הרי כל כח נפשו החיונית מלוכש בעשיית מלאכתו או עסק אחר שנשתכר בו מעות אלו, וכשנותנן לצדקה הרי כל נפשו החיונית עולה לה, וגם מי שאינו נהנה מיגיעו מ"מ הואיל ובמעות אלו ה' יכול לקנות חיי נפשו הרי נותן חיי נפשו לה"⁷⁵ — אין זה דומה כלל וכלל לגודל מעלתם של היוצאים למלחמה ששמימים נפשם בכפם (להעמיד את עצמם בסכנת נפשות בפועל ממש) לעשות מלחמה על יחוד השם (כלשון הרמב"ם⁷⁶), ובפרט ב"מלחמת מצוה", "עזרת ישראל מיד צר שבא עליהם"⁷⁷ (אפילו כשבאים על עסקי קש ותבן⁷⁸, ועאכו"כ כשמכריזים שבאים על עסקי נפשות).

וכפי שמסיים הרמב"ם⁷⁹ גודל שכרם של היוצאים במלחמה — "כל הנלחם בכל לבו . . ותהי' כוונתו לקדש את השם בלבד, מובטח לו שלא ימצא נזק ולא תגיעהו רעה, ויבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא, שנאמר⁸⁰ כי עשה יעשה ה' לאדוני בית נאמן כי מלחמות ה' אדוני נלחם ורעה לא תמצא בך וגו' והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך" — שכר נעלה ביותר שכולל כל סדר ההשתלשלות: "בית נכון", "בית נאמן" — קאי על ספירת המלכות⁸¹, "עד עולם" — ז"א⁸², "עולם הבא" — בינה⁸³, שזהו כללות סדר השתלשלות, ולמעלה מזה — "לחיי העולם הבא". ועל מי נאמר שכר גדול זה — לא על לומדי תורה שבזכותם מנצחים במלחמה, אלא על היוצאים במלחמה דוקא!

ויש לומר, שבגלל גודל המעלה דהיוצאים במלחמה גם לגבי לומדי

(79) שם ספ"ז.

(80) שמואל-א כה, כח-כט.

(81) המשך מים רבים תרל"ו בסופו (ע' רלו).

(82) תניא קו"א קנה, ב. תו"א ויחי מח, ב.

(83) תניא אגה"ק רס"ה (קז, רע"א).

(75) תניא פל"ז (מח, ב).

(76) הלי' מלכים ספ"ז: "וידע שעל יחוד

השם הוא עושה מלחמה, וישים נפשו בכפו".

(77) רמב"ם שם רפ"ה.

(78) ראה טשו"ע ואדה"ז או"ח ששכ"ט

ס"ו.

תורה, הרי, נוסף לכך שדוד הי' עוסק בתורה וזכותו עמדה ליואב במלחמה, הי' גם דוד יוצא בעצמו למלחמה, עד ש"נשבועו אנשי דוד לו לאמר לא תצא עוד אתנו למלחמה ולא תכבה את נר ישראל"⁸⁴.

ולהעיר מהשייכות לי"ב תמוז — כידוע שפסוק זה הי' רשום ("אָנְגַעצײכנט"), בעפרון או בעט, על ספר התהלים של כ"ק מו"ח אדמו"ר (לא בתהלים עצמו, אלא בדף שלפניו), בקשר ובשייכות להמאסר והגאולה⁸⁵.

יד. וכאן המקום⁸⁶ להזכיר את נכדו של חאָניע מרוזוב⁸⁷, שמסר נפשו על קידוש השם (לאחרי הנסים והנפלאות שאירעו אצלו לפניו), ובודאי שהשם יקום דמו, "און דער אויבערשטער וועט אים באַזאָרגן וואו ער איז", כאמור, ש"יבנה לו בית נכון בישראל, ויזכה לו ולבניו עד עולם, ויזכה לחיי העולם הבא. . והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים את ה' אלקיך".

טו. וזוהי גם ההוראה בנוגע לענין השליחות:

ישנם כאלו שמסתפקים בכך ש"כל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב כו"⁸⁸; לאחרי שישן כדבעי ("זיך גוט אויסגעשלאָפן"), אכל ושתה, וגם קרא את ה"עיתון", הנה כאשר דורשים ממנו לעשות איזו פעולה — יש לו פסק הלכה ש"כל העוסק בתורת כו' כאילו הקריב כו'". אך על זה אומרים לו, שכשם שבנוגע ללומדי תורה ותומכי תורה יש מעלה בתומכי תורה, כמו"כ יש מעלה ביציאה לשליחות, מצד מעלת המעשה בפועל, ש"הוא העיקר", וכמובן גם מפס"ד הרמב"ם הנ"ל שגודל השכר ניתן דוקא לאלו שיוצאים במלחמה בפועל⁸⁹.

* * *

טז. מאמר א (כעין שיחה) ד"ה ברוך הגומל לחייבים טובות שגמלני טוב.

* * *

לאחרי מלחמת ששת הימים (במלחמת ההתשה), ש"פ חוקת, א' דר"ח תמוז תשכ"ז (המו"ל).

(88) מנחות בסופה. ועוד.

(89) בסיום השיחה נזכר מ"ש בזהר (ח"ג צח, א ואילך) שאומרים ב"תיקון ליל שבועות" אודות אלו שעוסקים בפועל בתיקון התכשיטין כו'.

(84) שמואל-ב כא, יד.

(85) ראה סה"ש תרפ"ז ע' 171.

(86) כ"ק אדמו"ר שליט"א דיבר בקול

חנוק מבכי (המו"ל).

(87) הקדוש הר"ר דוד מרוזוב הי"ד —

נכדו של הרה"ח ר' אלחנן דוב מרוזוב (ראה

אודותו סה"ש תרפ"ב ע' 28 הערה 1) —

נהרג על קידוש השם בעת מילוי תפקידו

יז. כמוזכר לעיל (ס"ח), ומסתמא הודיעו על זה עוד קודם התפלה — יתבאר עתה פירוש רש"י על הפסוק "ביום השמיני עצרת תהי' לכם"²⁸, שהוא מלא קושיות כרימון.

ובהקדם המוזכר לעיל אודות הרמז בפסוק זה בקשר ובשייכות לבעל הגאולה ולענין הגאולה, שיש להוסיף בזה דבר פלא מדברי הצמח-צדק:

באור התורה במדבר שנדפס זה עתה⁹⁰, ישנו מאמר של הצ"צ ד"ה ביום השמע"צ תהי' לכם⁹¹, שבו מבאר מה שאומרים ביו"ט "מקדש ישראל והזמנים"⁹², ד"צ"ל מהו לשון זמנים, והל"ל מועדים או רגלים, שכן נקראו בכתוב, אבל הזמן הוא מדרי' נמוכה מאד⁹³, ומבאר⁹³, ש"עם היותו בחי' נמוכה מאד .. אדרבה, שהיא הנותנת, שישראל ממשיכים בחי' הארת קודש העליון (שזהו"ע היו"ט — "מקראי קודש"⁹⁴, המשכת בחי' קודש העליון) גם בבחי' הזמנים ממש, והיינו ענין ישראל⁹² דקדשינהו לזמנים".

וממשיך לבאר⁹⁵, ש"מכ"ז יובן שהיו"ט נק' דוקא מועדים לשמחה .. כי השמחה הוא דוקא מדבר חידוש, כמו עני המתעשר, או חבוש שיצא מבית האסורים, שהרי יצא מאפילה לאורה, ועי"ז ישמח לבו, וכך הוא ענין יו"ט, שהוא חל ביומין דחול, שהם בעצמן תחת הזמן, וכאשר נקרא ונמשך להם בחי' הארה מקדש העליון שלמעלה מהזמן, להיות נמשך ומתגלה בחי' זו בזמן .. אזי יהי' השמחה גדולה מאד כו".

ולהעיר, שאף שמביא ב' משלים, "עני המתעשר" ו"חבוש שיצא מבית האסורים" — הרי הענין ד"יצא מאפילה לאורה" (שחוזר וכופלו בהמשך הדברים) מודגש בעיקר ב"חבוש שיצא מבית האסורים", שעז"נ בקאפיטל שבו נימנו הארבעה שחייבים להודות: "יושבי חושך וצלמות גו"⁹⁶.

יח. הביאור בפירוש רש"י על הפסוק²⁸ "עצרת תהי' לכם", "עצורים בעשיית מלאכה. ד"א עצרת עצרו מלצאת, מלמד שטעון לינה. ומדרשו

93) שם ע' א'קצו.

94) אמור כג, ב. שם, ד.

95) שם ע' א'רג.

96) תהלים קז, י"ד.

90) תאריך ה"פתח דבר" — י"ג אייר

ה'תשכ"ז.

91) אוה"ת פרשתנו ע' א'קצ ואילך. וראה

גם אוה"ת שמע"צ ס"ע ב'תקמ ואילך.

92) ברכות מט, א.

באגדה, לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות, וכשבאין ללכת אמר להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם, פר אחד איל אחד .. כנגד ישראל, התעכבו לי מעט עוד, ולשון חבה הוא זה, כבנים הנפטרים מאביהם והוא אומר להם קשה עלי פרידתכם עכבו עוד יום אחד" — הצורך בב' הפירושים, והטעם שפירוש הראשון קרוב יותר לפשש"מ, וההסברה בב' הפירושים ע"י "מדרשו באגדה" —

הוגה ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א, ונדפס בלקו"ש חל"ג ע' 176 ואילך.

יט. ויש להוסיף ולבאר המשך הדברים בפירוש רש"י הנ"ל⁹⁷ — "משל למלך שעשה סעודה וכו', כדאיתא במסכת סוכה⁹⁸. ובמדרש רבי תנחומא⁹⁹, למדה תורה דרך ארץ, שמי שיש לו אכסנאי, יום ראשון יאכילנו פטומות, למחר יאכילנו דגים, למחר יאכילנו בשר בהמה, למחר מאכילו קטניות, למחר מאכילו ירק, פוחת והולך כפרי החג¹⁰⁰ — דלכאורה צריך להבין:

א) דיוק הלשון "משל למלך שעשה סעודה וכו'" — דלכאורה, כיון שלפנ"ז כותב רש"י "כבנים הנפטרים מאביהם כו'", הול"ל "משל לאב כו"?

ב) למה מדייק רש"י לציין "כדאיתא במסכת סוכה" — הרי אין ענינו של רש"י לציין מראי-מקומות (כמו גליון הש"ס), שלכן, בדרך כלל כותב "רבתינו דרשו", וכיו"ב, וכמו בפסוק זה גופא: "ומדרשו באגדה", מבלי לציין מקומו. וכמדובר פעם¹⁰¹, שעכצ"ל שכאשר רש"י מציין מראה-מקום, הרי זה כדי להדגיש שכוונתו היא למקום זה דוקא, אף שאותו ענין נמצא במקומות נוספים. וצריך להבין, מהי כוונת רש"י בהציון למסכת סוכה דוקא, אף שמשל זה נמצא בכמה מדרשי חז"ל¹⁰²?

ג) לאחרי שרש"י פירש ב' פירושים ב"עצרת תהי' לכם", והוסיף "משל למלך כו' כדאיתא במסכת סוכה" — לשם מה צריך להוסיף "ובמדרש רבי תנחומא, למדה תורה דרך ארץ כו"?

ד) גם אם רש"י צריך להביא את דברי המדרש תנחומא — אינו מובן: למה צריך להעתיק כל פרטי המאכלים: "פטומות .. דגים .. בשר

97) ראה לקו"ש שבפנים הערה 32. 3.

98) נה, ב. 101) ראה תו"מ חמ"ד ע' 38. וש"נ.

99) סוף פרשתנו. 102) במדב"ר פכ"א, כד. תנחומא פרשתנו

100) ראה גם לקו"ש חכ"ג ע' 198 הערה טז. ועוד.

בהמה .. קטניות .. ירק" — היכן נרמזו ענינים אלו בפסוק? ! ולכאורה
הי' מספיק להביא רק "יום ראשון יאכילנו פטומות, למחר יאכילנו דגים
(ולהוסיף) וכו' (ולסיים) פוחת והולך כפרי החג?"

(ה) מהו הדיוק "בשר בהמה", ולא "בהמה" סתם, כמו "פטומות"
סתם ו"דגים" סתם; ואם כוונתו להדגיש שצריך ליתן חלק חשוב, מבשר
הבהמה, ולא מזנבה וכיו"ב — צריך להדגיש ענין זה גם בנוגע
ל"פטומות" ו"דגים"?

(ו) הקושיא היותר מרעיש (די שטורעס'דיקע קשיא): כל
ה"רעש" (ה"שטורעס") אודות אברהם אבינו הוא — גודל מעלתו
בהכנסת אורחים; ואילו כאן באה התורה ומלמדת "דרך ארץ", שכאשר
בא אליך אורח, הנה ביום הראשון תאכילנו פטומות, ולמחר רק דגים,
וכן הלאה, באופן ד"פוחת והולך", ועד שבסופו של דבר תפטור אותו
בקצת סלט? ...!

(ז) כאשר התורה רוצה ללמד "דרך ארץ", הרי זה צריך להיות
כפעם הראשונה שבו לומדים ענין זה, ובנדו"ד, בנוגע לקרבנות המועדים
— הרי זה בקרבנות דחג הפסח¹⁰³. וכיון שבחג הפסח מקריבים בכל יום
"פרים בני בקר שנים וגו'", במספר שוה¹⁰⁴, הרי הלימוד מזה בנוגע ל"מי
שיש לו אכסנאי" הוא — שצריך להאכילו פטומות בכל יום משבעת ימי
חג הפסח; ואילו בנוגע לחג הסוכות — הרי זה באופן ד"פוחת והולך",
עד שמאכילו ירק בלבד!

(ח) לימוד "דרך ארץ" זה שייך לכאורה לפסוקים שלפנ"ז,
שמדברים אודות הקרבת הפרים בשבעת ימי חג הסוכות באופן ד"פוחת
והולך", ולמה מביא רש"י ענין זה בפירוש הפסוק "פר אחד איל אחד"
שנאמר בשמע"צ?

(ט) ונוסף על הקושיות הנ"ל¹⁰⁵ על אתר — יש קושיא נוספת
מפרשת אמור:

על הפסוק¹⁰⁶ "ביום השמיני .. עצרת היא", מפרש רש"י: "עצרת
היא" — "עצרתי אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך

הרביעית, החמישית וכו'), ובסוף סיכם את
מספר הקושיות (יחד עם הקושיות על החלק
הראשון בפרש"י): "ח קושיות! ..."
(106) אמור כג, לו.

(103) פרשתנו כח, יט.

(104) פרש"י שם, כד.

(105) בהתחלת השיחה אמר כ"ק אדמו"ר
שליט"א שימנו את מספר הקושיות, ובהתחלת
כל קושיא הזכיר את מספרה (הקושיא

ימים, כיון שהגיע זמנן להפטר, אמר, בני, בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם". אבל כל שאר הענינים שבפירוש רש"י זה — ב' הפירושים ב"עצרת", "מדרשו באגדה", הציון למסכת סוכה, ודברי המדרש תנחומא — לא הביא רש"י בפ' אמור.

ולכאורה, אם כל ענינים אלו מוכרחים בפשוטו של מקרא — הי' צריך רש"י לפרשם בפ' אמור, כדרכו בפירושו על התורה בענין שמופיע ב' פעמים, שמפרשו בפרטיות בפעם הראשונה, ושוב אינו צריך לחזור ולפרש בפעם השני, כיון שהבן חמש למקרא זוכר זאת בעצמו, או שבפעם השני' מזכיר זאת בכללות וברמז, אבל לא להיפך, לומר בפעם הראשונה כללות הענין, ובפעם השני' פרטי הדברים.

ועפ"ז צריך להבין, למה מפרש רש"י כל פרטי הענינים הנ"ל (לא בפ' אמור, אלא) בפרשתנו דוקא?

וכמדובר כמ"פ, שהביאור על כל השאלות שבפירוש רש"י — כל השאלות הנ"ל, וגם השאלות שלא נשאלו... — צריך להיות מוכרח מפשטות הכתובים, וכפי שיתבאר לקמן.

* * *

ב. לאחרי שרש"י מפרש יחודו של שמע"צ, שלאחרי "שכל ימות הרגל הקריבו כנגד ע' אומות", אומר הקב"ה לישראל "עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם. . התעכבו לי מעט עוד", היינו, שההדגשה אינה על הסעודה, כי אם על ההנאה מהתעכבות הבנים אצל אביהם, אלא כיון שאי אפשר שתהי' ישיבה והתעכבות סתם, לכן עושים עכ"פ "סעודה קטנה", "פר אחד איל אחד" — עדיין יש מקום לשאלה:

מהו ההכרח לומר שהסיבה לכך שבשמע"צ מקריבים רק "פר אחד איל אחד", "סעודה קטנה", היא, בגלל שאצל בני" לא נוגע ענין ה"סעודה", כי אם ההתעכבות אצל אביהם — אולי הסיבה היא, בפשטות, שלאחרי שהקריבו כל ימות הרגל שבעים פרים, לא נשאר הרבה להקריב, ולכן מקריבים רק "פר אחד איל אחד"?

ולכן מוסיף רש"י: "משל למלך שעשה סעודה וכו'" — מלך דייקא (אף שלפנ"ז כתב "כבנים הנפטרים מאביהם") — דכיון שמדובר כאן (לא אודות אב סתם, אלא) אודות "מלך", הרי מובן, שאין חסרון ביכולתו כו', כך, שמצד היכולת, אפשר הי' להקריב גם בשמע"צ ע' פרים, ועכצ"ל, שהסיבה לכך שמקריבים רק "פר אחד איל אחד" היא — בגלל שביחס לבני" לא נוגע כ"כ ענין הסעודה, כי אם ענין ההתעכבות כו'.

כא. ורש"י אינו צריך לפרש מאומה בנוגע להקרבת "כבשים" .. שבעה" בשמע"צ — ע"ד שפירש בנוגע להקרבתם בשבעת ימי חג הסוכות: "ולכבשים"¹⁰⁷, כנגד ישראל שנקראו שה פזורה¹⁰⁸, והם קבועים, ומנינם תשעים ושמונה, לכלות מהם תשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה" — כי:

הבן חמש למקרא שלומד חומש כדבעי — וכן מי שלומד שיעורי חת"ת — זוכר מה שלמד לפני כמה חדשים אודות הכריתת ברית של אברהם עם אבימלך¹⁰⁹: "ויצב אברהם את שבע כבשות הצאן לבדהן", "ויאמר אבימלך אל אברהם מה הנה שבע כבשות הצאן אשר הצבת לבדנה", "ויאמר כי את שבע הכבשות תקח מידי בעבור תהי' לי לעדה וגו'".

ומזה מובן גם תוכן ענין הקרבת שבעה כבשים בשמע"צ — שזהו ענין של עדות על החיבה של הקב"ה לבנ"י.

כב. אמנם, ע"פ האמור שענין שבעת הכבשים דשמע"צ הוא בדוגמת ענין שבעת הכבשים בכריתת ברית של אברהם עם אבימלך — אינו מובן:

בכריתת ברית בין אברהם לאבימלך — הציג אברהם את שבעת הכבשות, ולא אבימלך; ולכאורה אין זו דוגמא שמתאימה לענינו — בנוגע להעדות על החיבה של הקב"ה לבנ"י — שהרי כאן מביאים בנ"י את שבעת הכבשים!?

ולתרץ זה, מדייק רש"י וכותב "משל למלך שעשה סעודה וכו'", היינו, שאין זה באופן שהבנים עושים סעודה למלך, אלא אדרבה — המלך עושה את הסעודה לבנים, ודוגמתו בנמשל, שהקרבת שבעת הכבשים היא פעולתו של הקב"ה (בדוגמת הצגת שבעת הכבשים ע"י אברהם), כי, אף שההקרבה בפועל היא ע"י בנ"י, הרי הם עושים זאת בשליחותו של הקב"ה.

ועל זה כותב רש"י — "כדאיתא במסכת סוכה":

לשון הגמרא במסכת סוכה⁸ הוא: "משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה, ליום אחרון אמר לאוהבו עשה לי סעודה קטנה כדי שאהנה ממך".

(109) וירא כא, כח"ל.

(107) כט, יח.
(108) ירמ' ג, יז.

ולכאורה: מדוע משנה רש"י מלשון הגמרא וכותב "משל למלך שעשה סעודה וכו'", בה בשעה שבגמרא מפורש להדיא שהמלך "אמר לעבדיו עשו לי סעודה"?!

אך הענין הוא, שכוונת רש"י בכתבו "משל למלך שעשה סעודה וכו'", כדאיתא במסכת סוכה" — שזהו אכן פירוש הדברים במסכת סוכה, דכיון שהמלך אמר לעבדיו עשו לי סעודה, והסעודה שעושים הם היא בשליחותו של המלך, נמצא, שזהו "משל למלך שעשה סעודה"!

* * *

כג. וממשיך רש"י, "ובמדרש רבי תנחומא, למדה תורה דרך ארץ וכו'":

נוסף על פירוש הכתובים בנוגע להקרכת ע' פרים כנגד ע' אומות שבבעת ימי הסוכות והקרכת פר אחד איל אחד כנגד ישראל בשמע"צ — יש בזה גם לימוד בנוגע להנהגת האדם (כמו בכל עניני התורה, שגם כאשר התורה מספרת סיפור אודות גוים, כמו פרעה וכיו"ב, יש בזה גם הוראה בעבודתו של כאו"א מישראל). ועל זה מביא רש"י ממדרש תנחומא: "למדה תורה דרך ארץ וכו'".

ורש"י מדייק "מי שיש לו אכסנאי וכו'" — לא "אורח" (כפי שמצינו במדרש במ"א¹¹⁰), אלא "אכסנאי" דוקא:

כאשר מדובר אודות מצות הכנסת אורחים — הרי בודאי שבכל יום יש ליתן לאורח הדבר הטוב והמובחר ביותר, כפי שלמדים מהנהגת אברהם אבינו; אבל כאן לא מדובר אודות מצות הכנסת אורחים, אלא אודות "אכסנאי" ששוהה באכסניא, בית מלון, תמורת תשלום.

ובענין זה "למדה תורה דרך ארץ": "יום ראשון יאכילנו פטומות", [ורש"י לא צריך לפרש לבן חמש למקרא ש"פטומות" הוא המובחר ביותר — שהרי (נוסף לכך שכן היא המציאות בפועל) כבר למד בפ' בשלח¹¹¹, שכאשר הקב"ה רצה ליתן בנ"י בשר, נתן להם "שליו", "מין עוף ושמן מאד", שזהו "פטומות"],

וכאשר האכסנאי משלם כדבעי, אזי יכול להמשיך ולהאכילנו "פטומות", אבל אם אינו משלם כדבעי — אזי "למחר יאכילנו דגים", ואם ממשיך שלא לשלם, אזי "למחר יאכילנו כו'" — "פוחת והולך כפרי

111) טז, יג ובפרש"י.

110) מדרש תהלים (ושוח"ט) מזמור כג בתחלתו. יל"ש דברים רמז תתח.

החג"; כיון שהוא מתנהג כמו "פר"... אזי יכולים להתנהג עמו באופן ד"פוחת והולך כפרי החג".

וזהו ה"דרך ארץ" ש"למדה תורה" — דכיון ש"התורה חסה על ממונם של ישראל"¹¹², הנה כאשר האכסנאי אינו משלם כדבעי, אין צריך לבזבז ממון עבורו ולהאכילו דבר משובח, אלא "פוחת והולך", עד שנותן לו ירק בלבד.

— לא להאכילו כלל, אי אפשר, שהרי אז לא יהי מי שישלם... אבל לבזבז ממון עבורו, אינו צריך, שהרי התורה חסה על ממונם של ישראל.

ובפרט ע"פ תורת הבעש"ט¹¹³ בפירוש מארז"ל "התורה חסה על ממונם של ישראל", שזהו בגלל הניצוצות קדושה שנמצאים בממונו שצריך לבררם כו', ולכן, כאשר נותן להזולת דבר שחייב ליתנו ע"פ תורה, אין זה בזבוז, ואדרבה, כיון שנתניה זו היא ע"פ חיוב התורה, הרי עי"ז נעשה בירור הדבר; משא"כ כאשר הזולת מתנהג שלא כדבעי, אין לו לבזבז את מעותיו עליו, שאז הנה נוסף על האיסור דבל תשחית כפשוטו, הרי זה קשור גם עם איבוד ניצוצות הקדושה כו'.

כד. אך עפ"ז נשאלת השאלה:

כיון שאברהם אבינו הי' משתדל ומהדר ביותר בהכנסת אורחים — למה לא נתן לאורחים "פטומות", ואפילו לא "דגים", שזוהי דרגא שני' לאחרי "פטומות", אלא נתן להם רק בשר (כמ"ש¹¹⁴ "ויקח בן בקר גו'"), שזוהי דרגא שלישית!?

והביאור בזה — בפשטות — שמקומו של אברהם הי' במדבר, ששם לא נמצאים עופות, כך, שלא היו לו "פטומות", כי אם צאן ובקר (שהי' מתעסק במרעה שלהם), ולכן, כשבאו אליו אורחים והי' צריך להאכילם, לא הי' יכול ללכת לחפש עופות ולהתחיל לגדלם ולפטמם כו', וכמו"כ לא הי' יכול ללכת לחפש נהר כדי לדוג דגים, שהרי מי יודע כמה זמן יתארך הדבר, וכיון שהוצרך למהר ולהביא דבר מאכל, לכן, "ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם", "קמא קמא שתיקן אמטי ואייתי קמיהו"¹¹⁵.

אלא שבזה גופא נתן אברהם את המובחר ביותר — "ויקח בן בקר

(114) וירא יח, ז.

(115) שם, ח ובפרש"י.

(112) ר"ה כז, א. וש"נ. וראה פרש"י

מצורע יד, לו.

(113) כש"ט סרי"ח. צוואת הריב"ש סק"ט.

רך וטוב"¹¹⁴, "ג' פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל"¹¹⁶, היינו, שנתן להם את המובחר ביותר שבבהמה — ה"לשון".
ועפ"ז מובן גם דיוק רש"י כאן "למחר יאכילנו בשר בהמה" (ולא בהמה סתם) — לא המובחר שבבהמה, שזהו הלשון, אלא בשר בהמה בלבד.

כה. אמנם, כל המבואר לעיל בענין "למדה תורה דרך ארץ כו", הוא טוב ויפה בנוגע לעצם הענין דהקרבת ע' הפרים באופן ד"פוחת והולך"; אבל עדיין אינו מובן, מה שייך כל זה לפסוק "פר אחד איל אחד", שלכן הביאו רש"י כאן, ולא לפנ"ז, בפסוקים שבהם מדובר אודות הקרבת ע' הפרים באופן ד"פוחת והולך"?

והביאור בזה — שמ"פר אחד גו" למדים שהענין ד"פוחת והולך" יכול להיות גם באופן של קפיצה שלא בערך:

מסדר הקרבת ע' הפרים בשבעת ימי הסוכות, יכולים ללמוד רק שיכול להיות "פוחת והולך" בערך ובהדרגה — כמו מ"פרים .. שלשה עשר" ל"פרים .. שנים עשר", משנים עשר לעשתי עשר, וכן הלאה, עד לשבעה פרים, ודוגמתו באכסנאי — מ"פטומות" ל"דגים" ומ"דגים" ל"בשר בהמה", שג' סוגים אלו הם בערך זל"ז, כמובן גם מדברי משה להקב"ה בקשר לירידת השליו ("פטומות"): "הצאן ובקר (בשר בהמה) ישחט להם ומצא להם אם את כל דגי הים (דגים) יאסף להם ומצא להם"¹¹⁷.

אמנם, מהקרבת "פר אחד גו" בשמע"צ, למדים שיכול להיות "פוחת והולך" גם שלא בערך — משבעה פרים לפר אחד, ודוגמתו באכסנאי — מ"בשר בהמה" ל"קטניות".

ורש"י מוסיף ומסיים "למחר מאכילו ירק", ואינו כותב "וכו", כי (נוסף לכך שתיבת "וכו" אינה קצרה יותר מתיבת "ירק"), בה"דרך ארץ" ש"למדה תורה", נכלל שגם לאחרי שהפחית שלא בערך, יכול להוסיף ולהפחית עוד מדרגה:

גם אם היו מקריבים בשמע"צ שני פרים, הי' זה דילוג שבאין ערוך — משבעה לשתיים; וכיון שמקריבים רק "פר אחד", למדים מזה שגם בהדילוג שבאין ערוך יכולים להפחית עוד יותר.

ודוגמתו באכסנאי — שגם לאחרי שהפחית (לא רק בערך,

(117) בהעלותך יא, כב.

(116) פרש"י עה"פ.

מ"פטומות" ל"דגים" ומ"דגים" ל"בשר בהמה", אלא גם) באופן שלא בערך, מ"בשר בהמה" ל"קטניות", יכול להפחית עוד מדרגה — "למחר יאכילנו ירק", למטה גם מ"קטניות".

כו. אך עדיין אינו מובן: הרי בשמע"צ מקריבים (לא רק "פר אחד איל אחד", אלא) גם "שבעה כבשים"?

ויובן ע"פ מ"ש רש"י בנוגע לקרבנות דשבעת ימי הסוכות שהכבשים "הם קבועים"¹⁰⁷ (ולא פוחתים), ודוגמתם בנוגע לאכסנאי — אכילת לחם, שזהו דבר קבוע שמוכרח להיות בכל סעודה¹¹⁸, ואי אפשר להפחית ממנו.

כלומר: סדר ההנהגה עם אכסנאי, שכאשר אינו משלם כדבעי, לא צריך לבזבו ממון עבורו, אלא "פוחת והולך" — הרי זה רק בנוגע לענינים כמו "בשר", שאין זה דבר המוכרח, וכפי שהבן חמש למקרא למד כבר ש"בשר שאלו שלא כהוגן"¹¹⁹, ולכן יכולים להפחית בזה (ואין זה נחשב לענין של אכזריות כו'); משא"כ בנוגע ללחם שזהו דבר המוכרח, "לחם שאלו כהוגן"¹¹⁹, הרי זה דבר קבוע שאי אפשר להפחית ממנו.

כז. עפ"ז מובן גם הטעם לאריכות הדברים בפירוש רש"י בפרשתנו דוקא, ולא בפ' אמור:

החילוק בין פ' אמור לפרשתנו הוא — בשתים:

(א) בפ' אמור נאמר "עצרת היא", ובפרשתנו נאמר "עצרת תהי' לכם". ועפ"ז מובן החילוק בנוגע לב' הפירושים ב"עצרת", "ומדרשו באגדה כו'" (כמשנ"ת בלקר"ש הנ"ל ע' 178).

(ב) בפ' אמור לא נזכר אודות שבעים הפרים שהקריבו בשבעת ימי הסוכות, כי אם בפרשתנו, ולכן, כל אריכות הדברים בפירוש רש"י — "משל למלך שעשה סעודה וכו' כדאיתא במסכת סוכה, ובמדרש רבי תנחומא וכו'" — כיון שכל זה קשור ובא בהמשך להקרבת שבעים הפרים בחג הסוכות, ובאופן ד"פוחת והולך" (כמשנ"ת ל בארוכה), הרי זה שייך רק לפרשתנו.

כח. ויש להוסיף ולבאר ההוראה בעבודת האדם לקונו:

ובהקדמה — שבפרטי הענינים בפירוש רש"י זה נכלל כללות סדר

119) פרש"י בשלה טז, ח.

118) ראה גם פרש"י ויצא לא, נד. אמור

כא, יז.

העבודה: הפירוש ד"עצרת תהי' לכם" קשור עם כללות ענין המצוות, שנחלקים למצוות עשה — "עצרו מלצאת, מלמד שטעון לינה" (פי' הב'), ומצוות לא תעשה — "עצורים בעשיית מלאכה" (פי' הא'); "ומדרשו באגדה כו'" — לימוד התורה; ואח"כ "למדה תורה דרך ארץ כו'" — באופן ההנהגה היום-יומית בשייכות לעניני העולם ושבעים אוה"ע, שזהו ענינו של "אכסנאי", שהוא אדם זר, משא"כ בנוגע ל"בן", שגם אם אינו משלם, מאכילים אותו "פטומות".

ובכן, ההוראה מהענין ד"למדה תורה דרך ארץ וכו'" היא — בנוגע לאופן ההנהגה עם היצה"ר, ה"גוי אשר בקרבך"¹²⁰, שצריכים להתנהג עמו באופן ד"מעט מעט אגרשנו מפניך"¹²¹: "יום ראשון יאכילנו פטומות, למחר יאכילנו דגים וכו' למחר מאכילו ירק".

— אם מיד בתחילה לא יתן לו אלא "ירק" בלבד, הרי להיותו "עיר פרא אדם יולד"¹²², לא ירצה לשמוע אליו כלל, ולכן, "יום ראשון יאכילנו פטומות"; ולאידך גיסא, אם ימשיך ליתן לו "פטומות" בכל יום, אזי יגדל "פרא" ("א' ווילדער"), ולכן, לאחר ש"יום ראשון יאכילנו פטומות", הנה "למחר יאכילנו דגים", וכן הלאה, וכך מרגיל אותו בסדר ההנהגה ד"פוחת והולך".

[וע"ד מ"ש הרמב"ם¹²³ בנוגע לענין החינוך, שאי אפשר להתחיל ללמד תינוק הכל בבת אחת, אלא לכל לראש יש להרגילו ללמוד בשביל ממתקים, ואח"כ בשביל ממון, ואח"כ בשביל כבוד וכו', ועד שבסופו של דבר מגיע למדרגה היותר נעלית — שאפילו לימוד התורה בשביל קבלת שכר בעוה"ב אינו דבר הרצוי, אלא צריך ללמוד תורה לשמה דוקא].

ולאחרי שהצליח לרתום את היצה"ר ולהרגילו ג' פעמים לסדר ההנהגה ד"פוחת והולך" לפי ערך, מ"פטומות" ל"דגים", ומ"דגים" ל"בשר בהמה" — הנה "בתלת זימני הוי חזקה"¹²⁴, ועכשיו יכול לפעול אצלו ענין של קפיצה שלא בערך: "למחר מאכילו קטניות .. ירק".

ועד שסוכ"ס באים למעמד ומצב ד"פר אחד" — כדברי הגמרא במסכת סוכה⁹⁸: "פר יחידי .. כנגד אומה יחידה", והיינו, ש"פר אחד" אינו אחד המנוי, שיכול להיות המשך לשבעים הפרים — הפר השבעים

(123) בפיהמ"ש שלו סנהדרין ר"פ חלק.
וראה הלי' תשובה פ"י ה"ה.
(124) ב"מ קו, ריש ע"ב. וש"נ.

(120) ראה שבת קה, ב.
(121) משפטים כג, ל.
(122) איוב יא, יב.

ואחד, אלא "פר יחיד", "כנגד אומה יחידה", הקשורה עם "יחידו של עולם"¹²⁵.

* * *

כט. (כ"ק אדמו"ר שליט"א ברך ברכה אחרונה, והשאיר את סידורו פתוח, ואמר) מאמר ב (כעין שיחה) ד"ה שאו ידיכם קודש.

* * *

ל. (כ"ק אדמו"ר שליט"א נתן את המזונות עבור התועדות נוספת¹²⁶, ואמר:)

אצלי — הרי זו ההתועדות השלישית¹²⁷ בשייכות ליום הגאולה. אבל, כיון שמסתמא ישנם כאלו שאצלם היו רק שתי התועדויות — ישתדלו לערוך התועדות נוספת עוד ביום הש"ק.

ואם יעשו זאת באופן של הרחבה ויוסיפו התועדות רביעית — כנגד סעודה רביעית דר' חידקא¹²⁸ — הרי זה משובת, ועאכו"כ אם יערכו התועדות חמישית — כנגד יחידה שבנפש, והתועדות שישיית — כנגד ששה סדרי משנה, וכן הלאה, עד י"ג.

ויה"ר שיהי' זה באופן ד"כי בשמחה תצאו"¹²⁹ — לא יציאה מהשמחה ח"ו, אלא שיוצאים מענין אחד למשנהו (ובנדר"ד — מהתועדות להתועדות) מתוך שמחה.

[וצוה לנגן הניגון "כי בשמחה תצאו".

לאחרי תפלת מנחה התחיל כ"ק אדמו"ר שליט"א לנגן בעצמו הניגון "הושיעה את עמך".]

ברכה אחרונה, הרי זה כמו התועדות נוספת, כך, שישנם ב' התועדויות מלבד ההתועדות די"ב תמוז (המו"ל).

(128) שבת קיז, סע"ב.

(129) ישעי' נה, יב.

(125) חסר הסיום (המו"ל).

(126) ראה שיחת י"ב תמוז ס"ג (לעיל ע' 214).

וש"ג.

(127) לכאורה הכוונה, שכיון שהמאמר

ד"ה שאו ידיכם קודש הי' לאחרי אמירת